

ختم لترواها صدق

تَكَ حَالِي لَا سِرِّي بِمُسْتَتِرٍ عَزَّ الْوَشَاةُ وَلَا دَائِي بِمُخْتَصِرٍ

تَنِي النَّصْحَ لَكِنْ لَسْتُ أَسْمَعُهُ إِنْ الْحَبِّ عَزَّ الْعَذَالِ فِي صَمٍّ

ÜSKÜDÂRÎ MUSTAFA
İSÂMÜDDİN EFENDİ
Şerh-i Kasîde-i Bânet Su'âd

MOLLACIKZÂDE
MEHMED RÂİF EFENDİ
Ziyâu'l-Fu'âd fî Şerhi Bânet Su'âd

BİR ŞİİR BİR HIRKA

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerhleri - II

HAZIRLAYAN: ÖMER SAİD GÜLER

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 308

Edebiyat: 153

ISBN 978-625-6432-21-5

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2023

Yazarlar: Üsküdârî Mustafa İsmüddin Efendi
Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi

Hazırlayan: Ömer Said Güler

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Muhammed Said Güler

Kapak Görseli: Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin kaleminden Kasîde-i Bürde ve Bür'e kompozisyonu

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Üsküdârî Mustafa İsmüddin Efendi - Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi

Bir Şiir Bir Hırka / Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerhleri - II

Hazırlayan: Ömer Said Güler (Dr. Öğr. Üyesi) Editör: Muhammed Said Güler (Uzm.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

258 s. ; 13,5,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 308)

ISBN 978-625-6432-21-5

1- Edebiyat 2- Kasîde-i Bürde 3- Şiir 4- Hz. Muhammed

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Hz. Peygamber'in Beğenisine Mazhar Olan Kutlu Şiir: Kasîde-i Bürde.....	9
Edirne Kadısı Üsküdârî Mustafa İsmüddin Efendi'nin KASÎDE-İ BÜRDE ŞERHİ	
İNCELEME	15
Şârih ve Şerh Hakkında.....	15
<i>Şârihin Hayatı ve İlmî-Tasavvufî Şahsiyeti</i>	15
<i>Eserleri ve Edebî Şahsiyeti</i>	21
<i>Kasîde Bürde Şerhi</i>	25
<i>Genel Bilgiler, Tarihlendirme ve Sebeb-i Telif</i>	25
<i>Şerh Usulü</i>	35
<i>Usule Dair Genel Bir Değerlendirme</i>	42
<i>Sonuç</i>	43
Nüshaların Tavsifî ve Neşre Hazırlık	47
<i>Metin Kurma Bağlamında Nüshaların Değerlendirilmesi</i>	51
<i>Metinde Takip Edilen Yönteme Dair Birkaç Not</i>	51
METİN	55

Yenişehir-i Fenâr Kadısı
Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi'nin
Ziyâu'l-Fu'âd fî Şerhi Bânet Su'âd İsimli
KASÎDE-İ BÜRDE ŞERHİ

İNCELEME	147
Şârih ve Şerh Hakkında	147
<i>Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi: Ailesi ve İlmiye Serüveni</i>	147
<i>Edebî Şahsiyeti ve Eserleri</i>	151
<i>Kasîde-i Bürde Şerhi</i>	156
<i>Genel Bilgiler, Tarihlendirme ve Sebeb-i Telif</i>	156
<i>Şerh Usulü</i>	162
<i>Usule Dair Genel Bir Değerlendirme</i>	168
<i>Sonuç</i>	170
Nüsha Tavsifi	173
METİN	175
Kaynakça	253

**Hz. Peygamber'in
Beğenisine Mazhar Olan
Kutlu Şiir: Kasîde-i Bürde**

Mu'allaka şairlerinden Züheyr b. Ebî Sülmâ'nın (ö. 609 ?) oğlu Ka'b b. Züheyr'in (ö. 24/645 ?) hicretin 9'uncu senesinde Hz. Peygamber'den af dilemek üzere Medine'de söylediği meşhur kaside, İslâmî edebiyatın ilk ve en önemli eserlerinden biri olarak kabul görmüştür. Peygamberimizin, şairine hırkasını (*bürde*) hediye ettiği ve bu yüzden de *Kasîde-i Bürde* adıyla meşhur olan bu manzume, Resûlullah'ın beğenip takdir etmesi ve şairini ödüllendirmesi dolayısıyla Müslümanlar arasında epey itibar görmüş, bir bereket vesilesi olarak zaman zaman meclislerde okunmuş, hatta bazı âlimlerin bela ve musibetlerden korunmak üzere devam ettiği bir evrad hâline gelmiştir. İslâm halifeleri tarafından muhafaza edilerek en nihayetinde Osmanlı Devleti'ne intikal eden ve bugün de Mukaddes Emanetler arasındaki en seçkin eşyalardan biri olarak Topkapı Sarayı'nda sergilenen Hırka-i Saâdet ile özdeşleşmiş olması ise şiire olan rağbeti ve eserin tarihî kıymetini bir kat daha artırmıştır. Hz. Ka'b'ın bu kasidesi, asırlar sonra İmam Bûsîrî'nin nazmettiği ve aynı isimle şöhret bulan manzumesiyle birlikte İslâm edebiyat tarihinin en meşhur iki kasidesinden biri, kıdemce ilki olarak hafızalara kazınmıştır.

Bürde kasidesi, gördüğü bu itibar dolayısıyla İslâmî literatür dâhilinde kendisine haklı ve seçkin bir yer edinmiş ve erken dönemden itibaren çeşitli türlerde kaleme alınan eserlere konu edilerek dinî-edebî kültürün önemli bir parçası, hatta temel referans kaynaklarından biri hâline gelmiştir. Gerek dinî-manevi gerekse edebî-estetik kıymetine binaen şiirin hatırasını İslâmî kültür çerçevesinde yaşatıp canlı tutan yazılı kaynakların da buna paralel olarak son derece geniş bir yelpaze oluşturduğu görülür. Başta bir kısım hadis derlemeleri olmak üzere erken ve klasik dönem İslâm tarihleri, siyer-i Nebi ve hâyatü's-sahabe türündeki eserlerin yanı sıra şuara tabakaları ile belagat ilmine dair kurucu metinler, bu yelpazenin genişliği hakkında önemli ölçüde bir fikir verir. Bu cümleden olarak İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-Nebeviyye*'si, İbn Kuteybe'nin *Kitâbü's-Şi'r ve's-Şu'arâ*'sı, İbn Sellâm el-Cumahî'nin *Tabakātu Fuhûli's-Şu'arâ*'sı, İbn Kesîr'in *el-Bidâye ve'n-Nihâye*'si, İbnü'l-Esîr'in *el-Kâmil fi'l-Târîh*'i, İbn Abdülberr'in *el-İstî'âb*'ı, İbn Hacer el-Askalânî'nin *el-İsâbe*'si, Abdülkâhir el-Cürçânî'nin *Delâ'ilü'l-İ'câz*'ı gibi edebiyat, tarih ve biyografi sahalarının köşe taşlarını oluşturan meşhur metinlerin nakil ve anlatımlarıyla Ka'b b. Zühayr'ın *Kasîde-i Bürde*'sinin tarihte çok az şiire nasip olabilecek bir şöhrete kavuştuğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu şöhretin tesirleri öylesine kalıcı bir yankı uyandırmıştır ki erken dönemden klasik ve geç dönemlere gelindiğinde dahi kasidenin gerek yüzyıl gerekse coğrafya itibarıyla herhangi bir ihmale uğramadığını, bilakis farklı dillerde gelişen İslâm edebiyatları vesilesiyle daha yaygın ve sosyal bir görünüm kazandığını ifade etmek mümkündür. Bu ilgi ve alakayı takip edebileceğimiz pek çok kanal söz konusudur; manzumenin yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde bir kısmı müzeyyen olmak üzere salt metin hâlinde bulunan yüzlerce yazma nüshası, hemen bütün İslâm dillerine yapılan mensur ve manzum tercümeleri, başta söylendiği dil olan Arapça olmak üzere birçok dilde üzerine yazılan şerh ve bunlara da yazılan haşiyeler, ayrıca nazire, tahmis ve taş-tirler, otorite hâline gelen Arapça şerhlerin tercüme ve istinsahları ile

bunların matbaa devrindeki baskıları, diğer taraftan kasidenin meclislerde terennümü, hüsn-i hat üstadlarının müzeyyen levhalarında boy göstermesi, bu minvalde tümünün, matlâmın yahut birkaç beytinin Hâfiz Osman (ö. 1698), Kazasker Mustafa İzzet Efendi (ö. 1876), Mehmed Şevki Efendi (ö. 1887), Kâmil Akdik (ö. 1941), Neyzen Emin Dede (ö. 1945), Halim Özyazıcı (ö. 1964) gibi klasik ve son dönem hattatlarınca hazırlanmış olması, hep birden bu ilginin klasik kültür içerisindeki çok boyutlu yansımalarını ortaya koyar.

Bütün bu kayda değer gayretler içerisinde doğrudan *metni anlamaya* yönelik çabaların ise şerh faaliyeti üzerinden, dolayısıyla şârihler aracılığıyla sergilendiğini söylemek mümkündür. Erken dönem itibarıyla evvela söylendiği lisan olan Arap diliyle şerh edilen kasidenin, Müslüman müelliflerin diğer dillerde de yetkin şerh örnekleri vermesiyle birlikte çok dilli zengin alt literatürler oluşturduğunu görürüz. Bu bağlamda öne çıkan ve önemli bir kısmı kendisinden sonra kaleme alınan emsal metinlere yön veren Arapça şerhlere birkaç örnek verecek olursak; İbn Hişâm en-Nahvî (ö. 1360) başta olmak üzere Ebû Bekr İbnü'l-Enbârî (ö. 940), Ebû Zekeriyâ Hafîb et-Tebrîzî (ö. 1109), Abdullâh b. Muhammed Nukrekâr (ö. 1375), Fîrûzâbâdî (ö. 1415), İbn Hicce el-Hamevî (ö. 1434), Devletâbâdî (ö. 1445), Celâleddin es-Süyûfî (ö. 1505), İbn Hacer el-Heytemî (ö. 1567), Ali el-Kârî (ö. 1605) gibi şârihlerin metinlerini zikredebiliriz. Muhammed Nezîr Mustafa Âbâdî'nin *Sürûru'l-İbâd*'ı, Sultan Hasan Hân'ın *Sülvetü'l-Fu'âd*'ı, Muhammed Necef Ali Hân'ın *Kâfilü'l-İs'âd*'ı ile Nizâmüddin el-Lâhûrî'nin şerhleri ise kasidenin Farsça şerhlerinden birkaçıdır. Bunun dışında Çağatayca, Kürtçe, Urduca dillerinde de kaside üzerine yazılan şerhlerin olduğu, ilgili literatüre dair yapılan taramalardan anlaşılmaktadır.

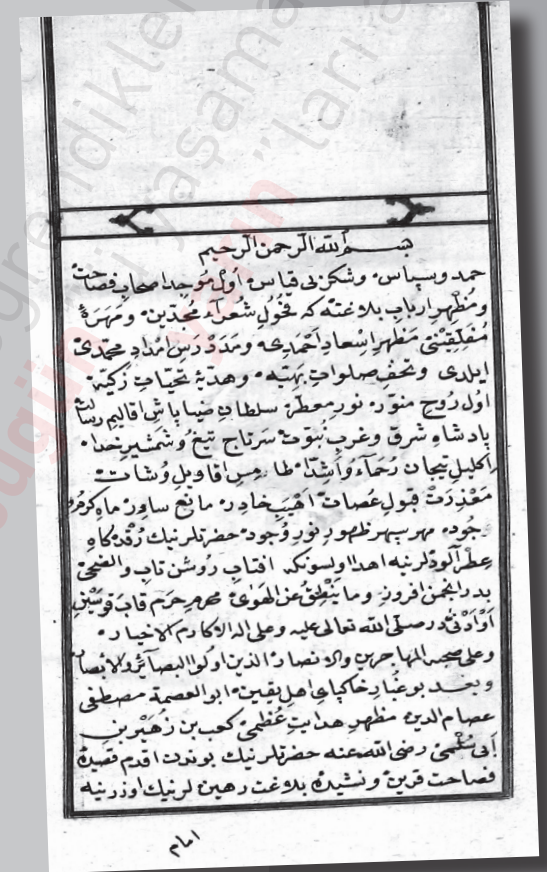
Daha önceki İslâm devletlerinde olduğu gibi Osmanlı döneminde de bu literatüre önemli ölçüde katkı sağlandığını gözlemliyoruz. Erken dönemde kaleme aldıkları Arapça ve Farsça şerhlerle ilgi ve farkındalıklarını ortaya koyan Osmanlı müellifleri, Türk şerh edebiyatının yetkin örnek ve modellerinin ortaya konduğu 16. yüzyılı takip eden asırda literatürü

Türkçe olarak da beslemeye başlamışlardır. Bu çeşitlenme aşamasıyla birlikte kaside ve onun ait olduğu kurucu gelenek, gerek Osmanlı'nın edebî-kültürel muhitlerine gerekse içtimai yapının hemen her bucağına nüfuz etmeye ve böylelikle daha geniş bir kitle tarafından dikkatle takip edilmeye başlamıştır. Başta da değinildiği üzere bunda, Saray-ı Hümayun'da muhafaza edilen Hurka'nın da tayin edici bir rolü olmuştur.

İçtimai ve siyasi yönleri de bulunan bu manevi motivasyonla kasideyi Türkçe olarak şerh etmeye yönelen müelliflere gelince, bunları; Galata Kadısı Üsküdârî Ramazan Ahmed Efendi (ö. 1667), Vak'anüvis Nişancı Abdurrahman Abdi Paşa (ö. 1692), Edirne Kadısı Üsküdârî Mustafa İsamüddin Efendi (ö. 1789), Nakîbüleşraf Seyyid Mehmed Fâiz Efendi (ö. 1794), Yenişehir-i Fenâr Kadısı Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi (ö. 1824-25), Bahriye mirlivalarından Ermiyeli Eyüb Sabri Paşa (ö. 1890), İskilip Müftüsü Arapzâde Şeyh Mehmed Emin Efendi (ö. 1888), Hicaz'da İmâret-i Mısıriyye Nâzırı Antakyalı Necib Bey (ö. 1902'den sonra), Kazanlı Burhâneddin Hüseyin Bey (ö. 1901'den sonra), Van Müftüsü ve Hakkari Mebusu Arvâsîzâde Seyyid Taha Efendi (ö. 1928) şeklinde sıralayabiliriz. Abdî mahlaslı Abdülbâkî b. Ahmed'in (ö. 1779-80) kasidenin her beytini beş beyitle nazmen tercüme ettiği eseri de bir şerh hüviyetinde olup, ayrıca şârihi belirsiz iki şerhin daha bu listeye eşlik ettiğini görmekteyiz. Arapça şerhler ile kasidenin diğer toplumsal yansımalarını bir yana bırakıp sadece bu eserleri dikkate alacak olsak dahi, bu tablonun Osmanlı döneminde *Kasîde-i Bürde*'ye yoğun bir alakanın mevcudiyetini ispata kâfi geleceğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ka'b b. Züheyr'in *Kasîde-i Bürde*'si üzerine Osmanlı döneminde yazılan mezkûr Türkçe şerhleri neşretme projesi kapsamında hazırlanan elimizdeki çalışma içerisinde Edirne Kadısı Mustafa İsamüddin Efendi ile Yenişehir-i Fenâr Kadısı Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi'ye ait şerhler, inceleme ve metin neşri hâlinde ilgili okur ve araştırmacıların istifadesine sunulmuş, bu vesileyle gerek *Kasîde-i Bürde* gerekse onun Osmanlı dönemindeki şârihlerinden ikisi ve bu zevatın sergilediği kayda değer mesai gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Edirne Kadısı
Üsküdârî Mustafa İsamüddin Efendi'nin
KASİDE-İ BÜRDE ŞERHİ

METİN

[Y1b]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hamd u sipās ve şükri-bi-kıyās, ol Mücid-i aşhāb-ı fesāhat ve Muḫhir-i erbāb-ı belāgate ki fuḫūl-i şu‘arā-i müciddīn ve meherye-i müfelliḫīni, mazhar-ı is‘ād-ı Aḫmedī ve meded-res-i imdād-ı Muḫammedī eyledi. Ve tuḫaf-ı şalavāt-ı behiyye ve hediyye-i taḫiyyāt-ı zekiyye, ol rūḫ-ı münevver, nūr-ı mu‘aṭṭar, Sulṭān-ı ziyā-pāş-ı eḳālīm-i risālet, Pādişāh-ı şarḳ u ğarb-ı nübüvvet, ser-tāc-ı tıġ u şemşir-i Ḥudā, iklil-i ticān-ı ¹﴿رُحَمَاءُ﴾ ve ²﴿أَشِدَّاءُ﴾, ṭāmis-i eḳāvil-i vuşāt, ma‘ziret-ı kabūl-i ‘uşāt, ehıyeb-i ḫādir, māni‘-i sādır, māh-ı kerem ü cūd, mihr-i sipihr-i zuhūr-ı nūr-ı vücūd ḫazretleriniñ ruḳde-ġāḫ-ı ‘ıtr-ālūdlarına ihdā olsun ki, āfitāb-ı rüşen-tāb-ı ³﴿وَالضُّحَى﴾, bedr-i encümen-efrüz-ı ﴿وَمَا يَنْطِقُ﴾ şallāllāhu te‘ālā ⁴﴿عَنِ الْهَوَى﴾, maḫrem-i ḫarem-i ⁵﴿قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾ ⁵‘aleyhi ve ‘alā Ālihi’l-ekārimi’l-aḫyār, ve ‘alā Şahbihi’l-Muhācirine ve’l-Enşār, ellezīne ulu’l-beşā’iri ve’l-ebşār.

¹ “... (birbirlerine karşı) merhametlidirler...” (Fetih, 48/29)

² “... (kâfirlere karşı) katıdırlar...” (Fetih, 48/29)

³ “Kuşluk vaktine andolsun ki...” (Duhâ, 93/1)

⁴ “O, arzusuna göre de konuşmaz.” (Necm, 53/3)

⁵ “(Birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın...” (Necm, 53/9)

Ve ba‘d;

Bu gubâr-ı hâk-i pây-ı ehl-i yakîn, Ebû'l-İşme Muştafâ 'Îşâmüddîn, mazhar-ı hidâyet-i uzumâ, Ka' b bin Zühayr bin Ebî Sülmâ rağiyallâhu 'anh hazretlerinin bundan akdem kaşîde-i feşâhat-ı qarîn ve neşîde-i belâgat-rehînlerinin üzerine [Y2a] İmâm Suyûtî⁶ ve İmâm İbn-i Hişâm⁷ ve 'Allâme Kâzerûnî⁸ ve İbn-i Enbârî⁹ ve Mollâ Hindî¹⁰ ve Tebrîzî¹¹ ve Sükkerî¹² ve Fârisî'nin¹³ şerhlerin cem' edüp Türkî zebân ile luğat ve i' râb ve ma' nâ ve nüket ve murâd ve mezâyâsın 'ayân ederek ber-vech-i tafşîl şerh u beyân etmiş-idi. Şimdi beytiñ müfred yâ izâfet-ile mürekkeb olan her bir lafzınıñ, 'alâ kâ' ideti'n-naḥv, ma' nâların fehm ve istifâde olunmaḡ üzere taḡrîr, ve şâniyen her biriniñ 'aḡabinde verîlen ma' nâları mübeyyin i' râb u luğat ve murâd u mezâyâsın taḡrîr, ve iḡtizâ etdiği maḡalde beytiñ ḡşıl-ı ma' nâsı ve mezâyâ ve nüket-i uḡrâsı taḡrîr olunmaḡ üzere, ḡurre-i 'aynım, ferzend-i ercümendim, ser-tâc-ı ezkiyâ Baba Meḡmed Kâmil Ebû'ş-Şafâ'nın iltimâsıyla iḡtişâr olundu. Müḡtâlâ'asıyla ḡişşe-dâr olan ḡullân-ı fezâ' il-şî'ârdan mübteğâdır ki bu eḡer-i

⁶ Celâleddin es-Süyûtî'nin (ö. 911/1505) *Künhü'l-Murâd fî Şerhi Bânet Su'âd* isimli *Bürde* şerhi kastediliyor.

⁷ İbn Hişâm en-Nahvî'nin (ö. 761/1360), *Şerhu Kasîdeti Bânet Su'âd* isimli *Bürde* şerhi kastediliyor. Bu eḡerin, manzume üzerine yazılmış olan en meşhur şerh olduğunu ve diğer şerhlerin kahir ekseriyeti tarafından kaynak olarak kullanıldığını söyleyebiliriz.

⁸ Sa'd b. Abdullah el-Kâzerûnî'nin (ö. ?) *Şerhu Kasîdeti Bânet Su'âd* kastediliyor.

⁹ Ebû Bekr İbnü'l-Enbârî'nin (ö. 328/940) *Şerhu Kasîdeti Bânet Su'âd* kastediliyor.

¹⁰ Molla Hindî Şihâbeddin Ahmed b. Şemseddin ed-Devletâbâdî'nin (ö. 849/1445), *Musaddaku'l-Fazl* isimli *Bürde* şerhi kastediliyor.

¹¹ Yahyâ b. Ali Hatîb et-Tebrîzî'nin (ö. 502/1109) *Şerhu Kasîdeti Bânet Su'âd* kastediliyor.

¹² Ebû Saîd es-Sükkerî'nin (ö. 275/888) *Şerhu Kasîdeti Bânet Su'âd* kastediliyor.

¹³ Fârisî Ebû Muhammed Cemâleddin Abdullah b. Muhammed Nukrekâr en-Nisâbüri'nin (ö. 776/1375) *Şerhu Kasîdeti Bânet Su'âd* kastediliyor. || ve Fârisî] -Y

celîle sebep olan bende-zâdelerin du' â-i cemîl ile yâd u tezkâr buyurup egerçi taḡrîr u taḡrîr u taḡrîrde ḡatâ vü zelev ü taḡşîr rû-nümâ olursa,

Şî'r:

وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ قَوْلًا صَحِيحًا وَأَقْتَهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ¹⁴

ma' nâsına mâ-şadaḡ olmadan iḡtirâz edüp nazâr-ı daḡîk u fikr-i 'amiḡden şoñra kalem-i faẓiletleriyle taḡşîḡe himmet buyuralar. Ve *minallâhi't-te'yîdu ve't-tevfîḡu* 'Îşâm ve 'aleyhi't-tevekkelu ve'l-i'tişâm.

Ma' lûm buyurula ki bu *Kaşîde-i Bürde*'niñ sebep-i nazmında aşḡâb-ı siyer zıkr ederler ki; Ka' b, birâderi Büceyr ile Ebraḡu'l-İrâḡ¹⁵ nâm maḡalle gidüp Büceyr ḡanemlerin ra'y eder idi. Ol eḡnâda Resûl-i Ekrem şallallâhu 'aleyhi ve sellem'in Medîne-i Münevvere'ye hicret buyurdıkları şâyî' olmağın [Y2b] Büceyr Ka' b'a, "Sen ḡanemlerimi ra'y eyle ve burada şâbit ol, ben şu zât-ı sûtüde-şîfâta varayum, kelâmını istimâ' edüp 'indinde olanı bileyim" dedi. Pes Ka' b iḡâmet ve Büceyr nehzat u ḡareket birle Resûl-i Ekrem şallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem'e gelüp kelâm-ı mu' ciz-beyânıñ ḡuş-i cân ile istimâ' edüp şeref-i İslâm u imân ile şeref-yâb oldu.

Ve bunların pederleri Zühayr, zu' mlarında Ehl-i Kitâb ile mücâlese edüp anlardan âḡîr-zamânda ba' ş olunacaḡ Resûl-i Ekrem şallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem'in meb' aşî qarîbdir deýü işidir idi. Bir gece menâmda görür ki semâdan bir ip uzanmış, aña elin uzadup vâşıl

¹⁴ "Doğru ve güzel sözler arasında nice kusurlar da var ki onların başına gelebilecek en kötü şey kindar bir nazara tesadüf etmeleridir."

¹⁵ Nüshalarda "Ebraḡu'l-İrâḡ" şeklinde yazılmış olan bu mıntika isminin doğrusu "Ebraḡu'l- Azzâf"tır. Yâkût el-Hamevî, *Mu'cemü'l-Buldân* isimli eserinde, cinlerin çalgı ve teganni seslerini işitmeleri dolayısıyla insanların bu mekana "Azzâf" ismini verdiklerini kaydetmiştir. Bk. Yâkût el-Hamevî, *Mu'cemü'l-Buldân*, c. 1 (Beyrut: Dârü Sâdir, 1977), 68.

olamadı. Bîdâr olduğda Resûlullâh şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem’iñ bi‘şetiyle te‘vîl ve zamân-ı sa‘âdet-nişânına ‘adem-i idrâk ile ta‘bîr êdûp oğullarına ihbâr ve “Eger siz derk êderseñiz aña îmân ve ikrâr êdiñiz!” dèyü vaşîyyet eyledi. Pes Büceyr müslim olup İslâm’ı birâderi Ka‘b’a meşakka‘at vèrmegin Büceyr’e birkaç ebyât yazdı. Büceyr rağiyallâhu ‘anh bu ebyâtı Resûl-i Ekrem şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem’e kıra‘at êdûp içinde olan;

سَقَاكَ بِهَا الْمَأْمُونُ كَأَسَا رَوِيَّةٍ¹⁶

ķavlini istimâ‘ buyurduķda ¹⁷أنا مأْمُونٌ وَاللَّهِ buyurdular. Ma‘nâsı, vaħy ve ğayra emînim demekdir. Ve bu sebebden Aşhâb-ı Kirâm-ı zevi’l-ihtirâm, “Me‘mûn” tesmiye êderler idi. Ba‘dehû, Ka‘b’iñ ĥaķķında Resûl-i Ekrem şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem ¹⁸مَنْ لَقِيَ مِنْكُمْ كَعْبَ بْنِ زُهَيْرٍ فَلْيَقْتُلْهُ sâdir olmaĝla der-‘aķab Büceyr daħi [Y3a] birâderi Ka‘b’a birkaç ebyât yazup şöyle ĥaber vèrdi ki: “Resûl-i Ekrem şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem seniñ demiñi heder kıldı, Mekke’yi fetħ êdûp anda kendüyü hecv ü ezâ edenlerden ķatı çok kimesneyi ķatl eyledi ve şu‘arâ-i Ķureys‘den bākî ķalan İbn-i Ziba‘râ ¹⁹ ve Hubeyre bin Ebî Vehb ²⁰ daħi her biri bir cihete firâr eyledi. Seni daħi necât bulur zann êtmem. Eger saña necât lâzım ise Resûlullâh’a gel,

¹⁶ “Me‘mûn seni kandırıcı bir bardakla suladı.”

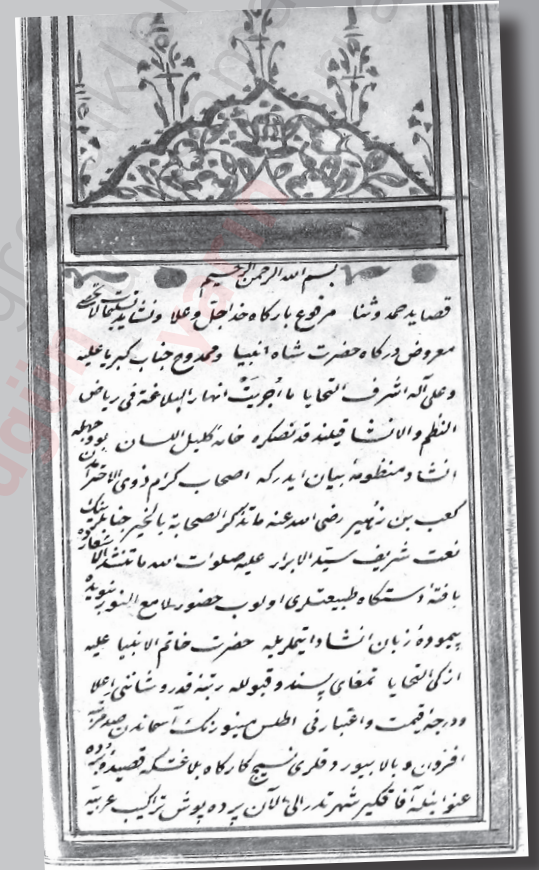
¹⁷ “Allah’a yemin olsun ki ben Me‘mûn’um (güvenilirim).”

¹⁸ “Her kim Ka‘b b. Züheyr’e rastlarsa onu öldürsün.”

¹⁹ Abdullah b. ez-Ziba‘râ es-Sehmî. Cahiliye döneminde Mekke’nin önde gelen şairlerinden biri olup önceleri Peygamber Efendimiz’e hicviyeler düzerdi. Hatta bu tutumuna binaen hakkında ayet nazil olmuştur. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye (İslâm Tarihi / Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi)*, c. 1, trc. Hasan Ege (İstanbul: Kahraman Yayınları, 1985), s. 479 vd. Mekke’nin fethinin ardından –şerhte birlikte anılan– Hubeyre ile beraber Necran’a kaçtı. Daha sonra tıpkı Ka‘b gibi Efendimiz’den af dileyerek Müslüman olup Aşhâb-ı Kirâm’a dâhil oldu.

²⁰ Cahiliye döneminde Mekke’nin önde gelen şairlerinden biri. Fethin ardından Abdullah b. ez-Ziba‘râ ile birlikte Necran’a kaçmış, ancak Abdullah Müslüman olmasına rağmen onun aksine Hubeyre burada müşrik olarak ölmüştür.

Yenişehir-i Fenâr Kadısı
Mollacızkâde Mehmed Râif Efendi’nin
Ziyâu’l-Fu‘âd fî Şerhi Bânet Su‘âd İsimli
KASÎDE-İ BÜRDE ŞERHİ

METİN

[H1b]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Çaşıyid-i hamd u şenā merfū‘-ı bār-gāh-ı Hüdā Celle ve ‘Alā ve neşāyid-i teslimāt-ı lā tuḥṣā ma‘ rüz-ı dergāh-ı Hāzret-i Şāh-ı Enbiyā ve Memdūḥ-ı Cenāb-ı Kibriyā ‘aleyhi ve ‘alā ālihī eşrefü’t-taḥāyā mā ucriyet enhāru’l-belāḡati fī riyāḍi’n-nazmi ve’l-inşā kılındıktan sonra ḥāme-i kelilü’l-lisān bu vechile inşā ve manzūme-i beyān eder ki; Aşḫāb-ı Kirām-ı zevi’l-iḥtirāmdan Ka‘b bin Züheyr raḍiyallāhu ‘anh mā tezekkere’s-şahābetü bi’l-ḥayr cenāblarının na‘t-ı şerīf-i Seyyidü’l-Ebrār ‘aleyhi şalavātullāhi mā tünşidü’l-eş‘ār da yāfte-i dest-gāh-ı ṭabi‘atleri olup ḥuzūr-ı melāmi‘ u’n-nūr-ı Nebevī’de peymūde-i zebān-ı inşād etmeleriyle Hāzret-i Hātemü’l-Enbiyā ‘aleyhi ezke’t-taḥāyā ṭamga-yı pesend ü ḳabülle rütbe-i ḳadr u şānımı i‘lā ve derece-i ḳıymet ü i‘tibārını aṭlas-ı minū-reng-i āsmāndan şad-mertebe efzūn u bālā buyurduḳları nesic-i kār-gāh-ı belāḡat -ki “Çaşıde-i Bürde” ‘unvāniyla āfāk-gİR-i şöhretdir- ile’l-ān perde-püş-i terākīb-i ‘Arabiyye [H2a] olup püşide-i ḥabāyā-yı me‘ānisi ref‘-i enāmil-i elfāz-ı Türkiyye ḳılınmamış olmaḡla feyz-i envār-ı nef‘ u bereketi ‘alā vecḥi’l-‘umūm olmaḡ için bu kem-biḍā‘ a-i bī-ma‘ārif Mollacıḳ-zāde Meḥmed

Râ'if ol muhaddere-i müşgîn-nikâb-ı feşâhatden keşf-i gîtâ-yı hafâ eden şerh-i İbn-i Hişâm² ve gayrıdan istimdâd ederek mücerred iltihâk-ı huddâm-ı Seyyidü'l-Enâm 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm ile hâ'iz-i nişâb-ı şefâ'at ve fâ'iz-i dest-mâye-i sa'âdet olmak ümniyesiyle lisân-ı vâzıhu'l-beyân-ı Türki'de 'alâ vetireti'l-ihtişâr tebyîn-i me'ânî-i celîlesine ibtidâr edüp, ba'de't-tetmîm **Ziyâ'u'l-Fu'ad fi Şerhi Bânet Su'ad** ismiyle tevsîm olundu. *Ve minallâhi't-tevfik ve'l-hidâyetu ilâ sivâri't-tarik*. Mürâ'iyân-ı kânûn-ı mürüvvetden derhväst-ı 'abd-i kem-kıymet oldur ki, kılet-i bidâ'a ile şerh-i kaşideye taşaddiden ğaraż ancak keşret-i zünüb sebebiyle istişfâ' ve hasebi'l-kudre hizmet-i na't-ı şerîf-i Seyyidü'l-Enbiyâ 'aleyhi ezke't-tahâyâ ile teberrük ve intifâ' niyyet-i şâdıkası olduğu ma'lûmları olduğda vâki' olan hâbt u haleli [H2b] kalem-i keremleriyle işlâha himmet ve bu bende-i bi-kâbiliyyeti hedef-i ta'n u teşnî' olmadan şıyânet buyurular. Şürû'-ı maşşüddan muqaddem bâ'ış-i nazm-ı kaşide ve baħr ü vezni ma'lûm olmak ehemmiyetle bir muqaddime ve bir faşl taqdimi münâsib görüldü.

Muqaddime

Ba'zı ahvâl-i nâzım rağiyallâhu 'anh ve sebeb-i nazmı mübeyyindir. Ka'b rağiyallâhu 'anh, Benü Müzeyne'den aqdem-i fuħül-i şu'arâ bir zât-ı 'âlî-maĳâm ve pederleri şîĳa-i taşĳir üzere Zühayr daħi nazm-ı le'âlî-i eş'ârda üstâd-ı be-nâm olup Ĥazret-i Fârûĳ-ı Ekber Cenâb-ı 'Ömer rağiyallâhu 'anh Zühayr hakkında "Eş'ar-i nâsır" buyurdukları muħarrer-i şaħife-i eşerdir. Ve cedleri ĳamm-ı sîn-i mühmele ve elif-i maşşüre ile Ebü Sülmâ ile mükennâ Rebî'atü'bnü Riyâħ'dır.

Ve sebeb-i nazm-ı kaşidede şikât-ı ruvât-ı müstaħsene ise bu siyâk üzere neşr-i le'âlî-i haber eylemişlerdir ki; sıyt-i bi'set-i Nebîyy-i

² İbn Hişâm en-Nahvî'nin (ö. 761/1360) *Şerhu Kasideti Bânet Su'ad* isimli *Bürde şerhi* kastediliyor. Bu eserin, manzume üzerine yazılmış olan en meşhur şerh olduğunu ve diğer şerhlerin kahir ekseriyeti tarafından kaynak olarak kullanıldığını tekrar hatırlayalım.

âħirü'z-zamân 'aleyhi şalavâtullâhi'l-Meliki'l-Mennân tanîn-endâz-ı mesâmi'-i 'âlemiyân olduğu ahyânda Ka'b, birâderi Büceyr ile -rağiyallâhu 'anhumâ- feth-i 'ayn-ı mühmele [H3a] ve teşdid-i zâ-yı mu'ceme ile Ebraĳu'l-'Azzâf nâm mevzî'e dâ'iyye-i ra'y-i aĳnâm ile ĳurüc edüp Büceyr, Ka'b'a "Sen bunda nigeħbân-ı ĳanem olmaĳda şâbit-ĳadem ol, ben varup iddi'â-yı da'vâ-yı nübüvvet eden zâtı rü'yet ve bi'l-müşâfeħe sebîke-i kelâmını sevde-i miħekk-i imtiħân edüp ba'de't-tefehüm ric'at edeyim" deyüp müteveccih-i ka'be-yi maşşüd oldu. Dâru's-Saltana-i Sultânü's-Şeĳaleyn olan Mekke-i Mükkerreme'ye ba'de'l-vuşul ĳuzûr-ı melâ'ik-mevfûr-ı Risâlet-penâhi'ye fuşat-yâb-ı ruşsat-ı duĳul olup ol mantûĳ-ı kerîme-i ³ ﴿إِن هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ olan kelâm-ı ĳudsî-nizâm-ı Muħammedî resîde-i ĳüş-ı iz'ân olduğda şıdĳ-ı da'vâ-yı nübüvvetde aşlâ şekki ĳalmayup kelimeteyn-i şehâdeteyn ile zemzeme-sâz u tâc-ı bâħirü'l-ibtihâc-ı İslâm'la ser-firâz oldu ve ol Seyyid-i melâ'ik-ħidem şallallâhu 'aleyhi ve sellem cenâbının bendegân-ı âsitân-ı sidre-nişânına [H3b] iltihâĳ sa'âdetin buldu.

Büceyr'in bilâ-tevaĳĳuf taşdıĳ-ı nübüvvet etmesine bâ'ış bu ma'nâ olmak üzere zu'm olunmuşdur ki; pederi Zühayr'ın ekser ahyânda mücâleset-i Ehl-i Kitâb 'âdeti olmaĳla anlardan şebt-i aħĳâm-nâme-i ĳâfıza etmiş idi ki tâlî-i maşrıĳ-ı âħirü'z-zamân olacaĳ âfitâb-ı 'âlem-tâb-ı risâletin zamân-ı tülû'u taĳarrüb etmişdür ve zulmet-gede-i küfr ü ĳalâlin leb-rîz-i envâr-ı imân olması hengâmı yetmişdür. Ve 'âlem-i menâmda şöyle müşâhid-i çeşm-i ĳaĳıĳat-bîni olmuşdu ki ĳüyâ semâdan bir ĳabl uzanup Zühayr itâle-i yed etdikde dest-res olamayup maħrûm olur. Bu rü'yâyı kendinin zamân-ı bi'set-i Ĥâtemü'l-Mürselin'i 'adem-i idrâkiyle te'vil edüp ve vâĳı'adan evlâdını ĳaberdâr ve bu cevâħir-i tâb-dâr-ı vaşiyyetle müşennif-sâz-ı ĳüş-ı hüşları olmaĳa ibtidâr eyledi ki: "Ey ciger-küşelerim, ol Peyĳamber-i muntazar-ı âħirü[H4a]'z-zamânın bi'setini idrâkle müşerref olursanız

³ "O, kendisine (Allah'tan) ilka edilegelen bir vahiyden başkası değildir." (Necm, 53/4)

bilâ-tevaḳḳuf maḳarr-ı nübüvveti ve ser-dâde-i ribḳa-i ‘ubüdiyyeti olmada müsâra‘at edîñ. Zîrâ ol hâdî-i ṭarîḳ-i müstakîme iḳtidâ vü inḳıyâd edenler dâreynde selim ve râh-ı muḫâlefet ü ‘inâda gidenler vâşıl-ı bi’s-e’l-maşîr-i caḫîm olsalar gerekdir.” Cevher-i vaşıyyet-i Züheyr ḳurṭa-i binâgûş-ı Büceyr olmağla taşdıḳ-i nübüvvetde tevaḳḳuf etmeyüp ta‘cîl-i maşlaḫat-ı ḫayr eyledi.

Vaḳtâ ki ḫaber-i islâm-ı birâder vâşıl-ı gûş-ı Ka‘b oldu, dîk-i ṭabî‘atı leheb-i nâr-ı ḡayretle cûşân olup bu ebyât-ı tevbiḫ-âmîzi nazm u inşâ ve cânib-i Büceyr’e ib‘âş u isrâ eyledi.

Şi‘r:

ألا أبلغاً عني بجزيراً رسالة   فهل لك فيما قلت ويحك هل لكَا
سقاك بها المأمون كأساً رؤيئة   فأنهلك المأمون منها وعلكَا
ففارت أسباب الهدى واتبعته   على أي شيء ويب غيرك ذلكَا
على خلق لم تلف أمأ ولا أبأ   عليه ولم تعرف عليه أخوا لكَا
فإن أنت لم تفعل فلست بأسف   ولا قائل إما عثرت لعا لكَا⁴

Ya‘nî, “Büceyr’e benden risâle tebliḡ edüp aña söyleyiñ ki tefevvüh eddiğin kelime-i şehâdeti ḳaşd [H4b] u i‘tiḳâd ile mi dedîñ, yohsa biḡayri i‘tiḳâdin mi söyledîñ? *Me’mûn*-ki murâd Ḥazret-i Peyḡamber ‘aleyhi’s-selâm’dır- seni ke’s-i mevâ‘id ile sekrân etmekle râh-ı râstı terk edüp aña ṭabî‘atı olduñ ve ol saña bir dîne delâlet etdi ki peder ü mâder ve birâderiñi ol dîn üzere bulmadîñ. Eger sen mütenaşşîḫ

⁴ “Büceyr’e benden şu haberi ulaştırın: ‘Gerçekten sen mi söylüyorsun bunları, yazıklar olsun sana! *Me’mûn* sulamış seni kandırıcı bir bardakla; bir kez içirmiş evvela, bununla da kalmayıp ikinci bir defa daha. Doğru yoldan sapıp gitmiş de ona tabi olmuşsun, neydi ki başkalarının seni yolundan ahı koyduğu. Hâlbuki sen ne ananı ne babanı ne de kardeşini bu yolda görmüş değildin. Ama şunu iyi bil; şayet bu yanlıştan geri adım atmayacak olursan senin adına üzülecek değişim, tökezlediğin vakit senin için ikaz ve iyi dileklerde bulunmaya da hiç niyetim yok.”

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). Ali Emiri Abdülhamid I (AE.SABH.I), 45.3208.0.
BOA. Hatt-ı Hümayun (HAT), 1565.12.
BOA. Hatt-ı Hümayun (HAT), 1553.50.
BOA. Hatt-ı Hümayun (HAT), 21.994.
BOA. Yıldız Perakende Evrakı Hariciye Nezareti Maruzatı (Y.PRK.HR), 30.6.
BOA. Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS), 389.42.

Mezar Taşları

- Beyazıt Kaptan İbrâhim Paşa Camii haziresi 88 no’lu mezar taşı.
Beyazıt Kaptan İbrâhim Paşa Camii haziresi 107 no’lu mezar taşı.

Diğer Kaynaklar

- Ağırman, Cemal. “Tarih ve Tabakat Kitaplarında Üsküdarî Nisbesiyle Anılıp Adından Söz Ettiren Üsküdarlı Bilginler”. *Üsküdar Sempozyumu II: 12-14 Mart 2004 Bildiriler*, 2, 485-512. İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2005.
Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah b. Muhammed eş-Şeybânî el-Mervezî. *Müsnedü’l-İmâm Ahmed b. el-Hanbel*, 22, 40. thk. Şuayb el-Arnaût v.dğr. Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 2001.

- Ahmed Bâdî Efendi. *Riyâz-ı Belde-i Edirne: 20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne'si*, 2/1. haz. Niyazi Adıgüzel - Raşit Gündoğdu. Edirne: Trakya Üniversitesi, 2014.
- Akün, Ömer Faruk. "Şinâsi'nin Fatim Tezkeresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler". *İÜ Edebiyat Fakültesi Türkiyat Mecmuası*, sy. 14 (1965), s. 277-336.
- Algar, Hamid. "Molla". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 30, 238-239. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
- Andrews, Walter G. "Osmanlı Metin Çalışmaları: Geçmişe Meydan Okuma, Geleceği Tasarlama". çev. Veysel Öztürk. *Eski Metinlere Yeni Bağlamlar: Osmanlı Edebiyatı Çalışmalarında Yeni Yönelimler*. haz. Hatice Aynur v.dğr., 36-59. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Ârif Hikmet. *Tezkire-i Şu'arâ*. haz. Sadık Erdem. Ankara: TTK Yayınları, 2014.
- Atasoy, Nurhan. "Hurka-i Saâdet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 17, 374-377. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Aykaç, Mehmet. "Cilî, Ahmed b. Sâlih". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 7, 551. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Bağdatlı İsmâil Paşa. *Hedîyyetü'l-Ârifîn*, c. 2. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1955.
- *İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyl alâ Keşfi'z-Zunûn*, 1. Ankara: Millî Eğitim Basımevi, 1945.
- Bozkurt, Nebi. "Mukaddes Emânetlerin Tarihi ve Osmanlı Devletine İntikâli". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13-15 (1995-1997), s. 7-26.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *Sahîhu'l-Buhârî*. Dımaşk-Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 2002.
- Bursalı Mehmed Tâhir. *Osmanlı Müellifleri*, 1. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1333.
- Çetin, Nuran. "Abdullah Nidâî Kâşgarî: Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı". *Turkish Studies*, sy. 9/8 (2014), s. 345-363.
- Çiçek, Hikmet. *(Vekâyi'nüvis) Sadullah Enverî Efendi ve Tarihinin II. Cildinin Metin ve Tahlili (1187-1197/1774-1783)*. Doktora Tezi: Atatürk Üniversitesi, 2018.
- Dâvûd Fatîm Efendi. *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*. İstanbul: İstanbul İstihkâm Alayları Litografya Destgâhı, 1271.

- Demir, Gökhan. *et-Tansîsü'l-Muntazar fî Şerhi Ebyâti'l-Telhîs ve'l-Muhtasar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2016.
- Demir, Hiclâl. "Kederin Söz Olup Dile Dökülmesi: Şair Leylâ Hanım'ın Babası, Kardeşi ve Dayısı İçin Yazdığı Mersiyeler". *Turkish Studies*, sy. 10/8 (Bahar 2015), s. 835-848.
- Durmuş, İsmail. "İsferâyîni, İsmâüddin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 22, 516-517. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî. *Sünenü Ebî Dâvûd*, 7. thk. Şuayb el-Arnaût v.dğr. Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyeye, 2009.
- Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdullah el-İsfâhânî. *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ*, 8. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996.
- Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-Endûz'u*. haz. Rıza Oğraş. Burdur: Emirdağ Ofset, 2001.
- Göynüklü Ahmed Efendi. *Târîh-i Göynüklü*. haz. Songül Çolak - Metin Aydar. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Günel, Fuat. "Üsküdârî, İsmâüddin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, EK-2, 640-641. Ankara: TDV Yayınları, 2016.
- Gürfirat, Bahaeddin. *Kapudân İbrâhim Paşa Câmii Hazîresinde Medfûn Olan Zevât*. İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, nr. 9868.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâleddin Abdullah b. Yûsuf el-Ensârî en-Nahvî. *Şerhu Bânet Su'ad*. thk. Senâ Nâhid er-Rîs. Kahire: Mektebetü'l-Mütenebbî, 1428/2008.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâleddin Abdülmelik b. Hişâm el-Himyerî. *es-Sîretü'n-Nebeviyye: İslâm Tarihi / Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, 1. trc. Hasan Ege. İstanbul: Kahraman Yayınları, 1985.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni. *Sünenü İbni Mâce*. 1. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, 2009.
- İbnü'l-Enbârî, Ebû Bekr Muhammed b. el-Kâsım. *Kitâbü'l-Ezdâd*. thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim. Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, 1987.
- İbrâhim b. Mustafa el-Halebî el-Mezârî. *el-Lüüm'a fî Tahkiki Mebâhisi'l-Vücûd ve'l-Hudûs ve'l-Kader ve Ef'âli'l-İbâd*. thk. Muhammed Zâhid el-Kevserî. Kahire: Dâru'l-Besâir, 2008.

- İpşirli, Mehmet. “Ahmed Reşid Efendi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 2, 122-123. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- “Hâcegân”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 14, 430-431. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- “Huzur Dersleri”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 18, 441-444. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- “Abdülvehhâb Efendi, Yâsincizâde”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 1, 285-286. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
- İsen, Mustafa. “Dîvân Edebiyatında Mahlasdaş Şâirler”. *Tezkireden Biyografîye*. 206-219. İstanbul: Kapı Yayınları, 2010.
- İstanbul'un Uzun Dört Yılı (1785-1789): Taylesanizâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi*. haz. Feridun M. Emecen. İstanbul: Tatav Yayınları, 2003.
- Kehhâle, Ömer Rızâ. *Mu'cemu'l-Mü'ellifin*, 3. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993.
- Leylâ Hanım Divanı*. haz. Mehmet Arslan. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, e-kitap, 2018.
- Mâlik, Ebû Abdullah b. Enes b. Mâlik el-Asbahî el-Yemenî. *el-Muvatta'*, 1. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1985.
- Mardin, Ebül'ulâ. *Huzur Dersleri*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1951.
- Mehmed Es'ad Efendi. *Târih-i Es'ad*. haz. Ziya Yılmaz. İstanbul: OSAV, 2000.
- Mehmed Süreyya. *Sicill-i Osmânî*. 5 cilt. haz. Nuri Akbayan - Seyit Ali Kahraman. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Mustafa İsmâüddin Efendi. *Aksa'l-Mi'fâd fi Tercemeti's-Şerhayn ve Kühü'l-Murâd fi Beyâni Bânet Su'âd*. İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, nr. 3385/1.
- *Tarikat-ı Nakşibendiyye*. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 919/2.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî. *Sahîhu Müslim*, 3-4. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: Dârü'l-Hadîs, 1991.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb. *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2, 8. thk. Hasen Abdülmün'im Şelbî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001.

- Nizami, Khaliq Ahmad. “Devletâbâdî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 9, 242-243. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Öz, Tahsin. *Hurka-i Saadet Dairesi ve Emanat-ı Mukaddese*. İstanbul: Akgün Matbaası, 1953.
- Özdemir, Hacı Ahmet. “Müsta'sım-Billah”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 32, 126-127. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Özkan, Halit. “Süyütfî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 38, 188-198. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Öztürk, Said. “Osmanlı İlmiye Teşkilâtında Kassâmlık Müessesesi”. *Tarih Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Münir Aktepe'ye Armağan)*, sy. 15 (1997), s. 393-429.
- Süyütfî, Ebû'l-Fazl Celâleddin Abdurrahmân b. Ebî Bekr el-Hudayrî. *Kühü'l-Murâd fi Beyâni Bânet Su'âd*. thk. Mustafâ Aleyyan. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2005.
- Tahrânî, Muhammed Muhsin. *ez-Zerî'a ilâ Tesânifi's-Şi'a*, 14. Beyrut: Dârü'l-Edvâ, 1983.
- Tirmizî, Muhammed b. İsâ. *el-Câmi'u'l-Kebîr*, 2, 5-6. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1996.
- Tosun, Necdet. “Kâşâniyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 24, 532-534. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Tüccar, Zülfikar. “Edebü'l-Kâtib”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 10, 410-411. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Tülücü, Süleyman. “Ka'b b. Zühayr ve Kaside-i Bürde'si Üzerine Notlar I”. *Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 5 (1982), s. 159-173.
- Uludağ, Süleyman. “Hurka”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 17, 373-374. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*. Ankara: TTK Yayınları, 2014.
- Vak'anüvis Subhî Mehmed Efendi. *Subhî Tarihi*. haz. Mesut Aydın. İstanbul: Kitabevi, 2006.
- Yâkût, Ebû Abdullah Şihâbeddin b. Abdullah el-Hamevî. *Mu'cemu'l-Buldân*, 1. Beyrut: Dâru Sâdir, 1977.

Yazar, Sadık. “Mustafa İsmâeddîn Efendi’nin Şerhleri ve Şerh Usulü”. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 1/1 (Haziran 2017), s. 97-126.

----- *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2011.

Yeşildağ, Abdussamed. “Bânet Su’âd Kasidesine Yapılan Çalışmaların Tesbiti Üzerine-I”. *Nüşa*, sy. 36 (2013/I), s. 7-43.

Yıldız, Musa. “Zeccâcî, Ebü’l-Kâsım”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 44, 175-176. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Yılmaz, Ozan. “‘Bir Münekkit Var Şarihten İçeri’: Türk Şerh Edebiyatı’nda ‘Reddiye’ Geleneği ve Sudî-i Bosnevî Örneği”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy. 7 (2011), s. 107-154.

BİR ŞİİR BİR HIRKA

Kasîde-i Bürde’nin Türkçe Şerhleri - II

Sahabeden Ka’b b. Züheyr’in, Hz. Peygamber’in huzurunda okuyup O’nun mübarek hırkasını armağan olarak almasına vesile olan Kasîde-i Bürde isimli ünlü şiir, İslâmî edebiyatın ilk ve en önemli manzum ürünlerinden biri olarak kabul görmüştür. İlk kelimelerinden ötürü Kasîde-i Bânet Su’âd olarak da tanınan bu eserin asıl cazibesi, bizzat Resûlullah’a sunulup onun övgü ve ihsanına mazhar olmasından ileri gelmektedir. Gerek bu manevî özelliği gerekse edebî kıymeti dolayısıyla İslâm kültürünün hâkim olduğu bütün edebiyatlarda büyük bir ilgiyle karşılanan ve üzerine en fazla ikincil metin (şerh, tercüme, nazire, tahmis vb.) yazılan eserlerden biri hâline gelen bu manzume, Osmanlı döneminde de edebî muhitlerin yakından takip ettiği klasik bir metin olmayı sürdürmüştür.

Kasîde-i Bürde’nin Türkçe Şerhleri dizisinin ikinci cildi olarak yayımlanan bu çalışma, Osmanlı kadılarından Üsküdârî Mustafa İsmâüddin Efendi ile Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi tarafından kaleme alınan şerhleri konu edinmektedir. İsmâüddin şerhi, kaside üzerine daha önce yazılan şöhretli Arapça şerhlerden etkin bir şekilde yararlanarak bunları pratik tek bir kaynak esere dönüştürme teşebbüsüyle ansiklopedik diyebileceğimiz bir özelliğe sahip olup bu yönüyle Türkçe okur-yazar kitle için tertipli bir istifade merciine dönüşmüş durumdadır. Mollacıkzâde şerhi ise sadece ilmî-teknik izahlar üzerine kurulu olmayıp aynı zamanda müzeyyen bir nesir örneği olarak da boy göstermekte, bu ise Osmanlı tecrübesinde edebî şerh geleneğinin, ilim ve edebiyat geleneklerinin tam da kesişim alanında durduğunu gözler önüne sermektedir.

Bürde Kasidesi’nin bu iki Türkçe şerhini içeren elinizdeki çalışma, İslâm kültür tarihinin mukaddes bir emanetini konu olarak bu edebî ve kültürel birikimi günümüz okur ve araştırmacılarıyla buluşturmaktadır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6432-21-5

